

Varför militariserades de palestinska flyktingarna i Jordanien?

En prövande studie av Mike Lebsons
flyktingmilitariseringsteori

Abstract

With a rapid growing number of refugees in the world, extended knowledge concerning the causes of refugee militarization, the situation where refugees become involved in militaristic activities, is of high importance. As previously seen, for example in Kenya, Burma and Syria, refugee militarization often contributes to the spreading and escalation of military conflicts and can add to its protractedness.

Existing academic explanations of the phenomenon have mainly focused on exogenous factors, thereby excluding possible endogenous accounts.

This paper examines a proposed comprehensive theory of refugee militarization published by Mike Lebson that combines endogenous and exogenous explanatory factors. Through a qualitative case study, I test and apply the theory to the case of Palestinians in Jordan who militarized in the late 1960s, but not in the previous twenty years of refugeehood in their receiving state.

The results suggest the potential value of involving endogenous factors when explanations to refugee militarization are sought, and as a consequence, how this means there are extended possibilities in reducing the risk of the phenomenon.

Nyckelord: Flyktingmilitarisering, Lebson, Palestinier, Jordanien, teoriprövning

*Antal ord:*10330

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Frågeställning och syfte	2
1.2	Begreppsdefinitioner	3
1.2.1	Flyktingar	3
1.2.2	Flyktingmilitarisering	4
2	Flyktingmilitariseringsteorier	5
2.1	Tidigare forskning	5
2.2	Mike Lebsons flyktingmilitariseringsteori	6
2.2.1	Politisk motivation – ”war of exclusion”	7
2.2.2	Politisk motivation – Etnonationalism	7
2.2.3	Ekonomisk motivation	8
2.2.4	Militära entreprenörer	8
2.2.5	Politiska möjligheter	9
2.2.6	Mobilisering av resurser	9
3	Metod	10
3.1	Intensiv eller extensiv studie?	10
3.2	Urvalsmetod – varför de palestinska flyktingarna i Jordanien?	10
3.3	Material	12
3.4	Operationalisering	12
4	De palestinska flyktingarna i Jordanien	15
4.1	1948-1960 – den palestinska militariseringen uteblir	15
4.2	1963-1970 – de palestinska flyktingarna militariseras	16
5	Prövning av Lebsons teori	18
5.1	War of exclusion – Nakba	18
5.2	Etnonationalistisk motivation – från pan-arabism till palestinsk nationalism	19
5.3	Ekonomisk motivation – situationen försämras	21
5.4	Militära entreprenörer – avsaknad följs av Fatehs etablering	23
5.5	Politiska möjligheter – Jordaniens kontroll minskar	24
5.6	Mobilisering av resurser – stödet till palestinierna ökar med tiden	26
6	Slutsatser	28

7	Litteratur	30
7.1	Elektroniska källor	33

1 Inledning

Under år 2014 noterades det högsta antalet flyktingar i världen någonsin. Totalt beräknades över 59 miljoner människor ha tvingats på flykt till följd av framförallt väpnade konflikter (UNHCR, 2015). I Syrien har exempelvis över tre miljoner människor flytt till andra länder i hopp om att finna skydd och säkerhet från det pågående våldet i hemlandet (Amnesty, 2014:4). Samtidigt som betydelsen av att söka kunskap om hur man kan lindra de växande flyktingvågorna och förhindra framtida flyktingsituationer är oerhört stor, får detta inte ske på bekostnad av studier rörande fenomen nära besläktade med förekomsten av stora flyktingpopulationer. Ett sådant fenomen som det idag existerar stora akademiska luckor i är *militariseringen* av flyktingar, situationen då flyktingar blir djupt involverade i en väpnad konflikt. Flyktingar har i flera krig deltagit aktivt och spelat en viktig roll i väpnade konflikter, under kalla kriget involverade exempelvis båda supermakterna flyktingar i de olika inbördeskrig som utkämpades runtomkring i världen (Westad, 2005). Mer aktuella fall där flyktingar militariserats är burmeserna i Thailand (McConnachie, 2012), somalier i Kenya (Chaua, 2010), men kanske framförallt i den pågående konflikten i Syrien (Naftalin & Harpviken, 2012). Anledningen till att militariseringen av flyktingar är särskilt problematisk och förtjänar noga uppmärksamhet är att fenomenet ofta innebär en sammansättning av civila flyktingar med militanta sådana, vilket riskerar att äventyra de civila flyktingarnas rätt till säkerhet och skydd, samt bidra till att öka konfliktens omfattning (Naftalin & Harpviken, 2012).

Majoriteten av den rådande teoribildningen som rör flyktingmilitarisering har en stark fokusering på strukturella eller för flyktinggrupper exogena faktorer. Med andra ord har liten uppmärksamhet ägnats åt endogena faktorer, flyktinggruppers eventuella motivation till att militariseras har i viss mån förbisetts. I ett försök att fylla detta akademiska tomrum publicerade Mike Lebson (2013) en teoretisk modell som syftar till att ge en heltäckande förklaring till varför flyktinggrupper militariseras och samtidigt bidra med en ingående beskrivning av fenomenets mekanismer och processer. Lebson ifrågasätter den existerande litteraturens syn på flyktingar som ”passiva objekt” där flyktinggruppens egen handlingsfrihet ses som begränsad (Lebson, 2013:134). Utan att bestrida de exogena faktorernas betydelse i förklarandet av flyktingmilitarisering, menar Lebson att det endogena perspektivet tydligare måste inkorporeras i teoribildningen för att den ska ses som heltäckande och generaliserbar. Sammansättningen av endogena och exogena förklarande variabler till fenomenet är Lebsons bidrag till teoribildningen inom området.

Då Lebsons föreslagna teori innebär ett tillägg av relevanta faktorer för studier av flyktingmilitarisering, är dess giltighet intressant för att nå ökad förståelse för fenomenet. Dock saknar teorin i dagsläget en mycket viktig aspekt för att kunna

tillföra något till den rådande teoribildningen inom ämnet, nämligen en prövning mot ett empiriskt material för att kunna pröva dess giltighet. Detta är även något Lebson tillkännager och avslutar sin publicering av teorin med en uppmaning till övriga forskare att göra just detta (Lebson, 2013:142). Denna uppsats utgör ett inledande svar på den nämnda uppmaningen från Lebson och syftar till pröva den föreslagna teorin mot empiriska material och därmed kunna göra ett utlåtande kring dess giltighet.

Med en stor population av möjliga fall att utgå från, föll valet på att granska ett så "tungt" fall som möjligt för att stärka denna studies relevans. Detta resonemang ledde till att det empiriska materialet mot vilket Lebsons teori prövas kommer bestå av två fall som involverar Palestinska flyktingar i Jordanien. Ett där flyktingarna militariserades och ett annat där militariseringen uteblev. Då den palestinska flyktingsituationen än idag förblir olöst och räknas som ett av de huvudsakliga hindren för fred i Israel-Palestina-konflikten (Hammarberg, 2010:7), samtidigt som oron är fortsatt stor för att flyktinggruppen ska involveras i militära aktiviteter, bidrar valet av fall till studiens utomvetenskapliga relevans.

Genom en kvalitativ jämförelse mellan de valda fallen kommer en noggrann genomgång göras av samtliga förklarande variabler som Lebson föreslår i sin teori för att på så vis undersöka huruvida Lebsons teoretiska ramverk förklarar varför de palestinska flyktingarna i Jordanien militariserats under en period, men inte under en annan.

Möjligheterna till att dra generaliserbara slutsatser utifrån de fåtal fall som ingår i denna studie är givetvis begränsade. Samtidigt kan en inledande prövning av Lebsons teori förenkla framtida studier som ämnar upprepa liknande prövningar. Vidare kan ett första välunderbyggt utlåtande göras gällande teorins giltighet och därmed även huruvida det är relevant att inkorporera endogena variabler då flyktingmilitarisering undersöks. Om så skulle vara fallet innebär det att ytterligare variabler påverkar flyktingmilitarisering och därmed att fler möjligheter existerar för de aktörer som arbetar med att förhindra fenomenets förekomst.

1.1 Frågeställning och syfte

Då det huvudsakliga syftet med denna studie är att pröva förklaringskraften i Mike Lebsons teori om flyktingmilitarisering kommer frågeställningen vara formulerad för att bana väg för nämnda prövning. Vidare kommer prövningen ske genom att undersöka teorins förklaringskraft gällande de palestinska flyktingarna i Jordaniens militarisering som skedde i slutet av sextiotalet. Då Lebsons teori genom ett uppställande av flertalet olika orsaksvariabler *förklarar* varför och hur flyktingmilitarisering sker är, det dess förklaringskraft som är av huvudsakligt intresse för denna studie.

Efter en enorm flyktingvåg av palestinier till Jordanier under slutet av fyrtiotalet, militariserades de palestinska flyktingarna under sextiotalets senare år. Detta skiljde flyktingpopulationen från övriga mottagarstater av palestinska

flyktingar där militariseringen skedde tidigare. Genom att undersöka huruvida Lebsons flyktingmilitariseringsteori kan förklara varför palestinierna inledande fredliga tillvaro i Jordanien senare övergick till militarisering, kan teorins tillämpning på fallet provas. Denna studies huvudsakliga frågeställning kommer därför vara:

I vilken utsträckning förklarar Lebsons teori om flyktingmilitarisering varför de palestinska flyktingarna i Jordanien militariserades i slutet av sextiotalet, men inte innan dess?

Ovanstående frågeställning innebär att studiens generaliserbara ambitioner måste begränsas till att endast omfatta det aktuella fallet med palestinska flyktingar i Jordanien. Då teorin inte utsatts för en tidigare prövning ser jag dock denna studie som ett första steg mot ett mer generellt uttalande kring dess giltighet. Förutom att dess relevans kan stärkas eller försvagas av att provas mot ett kritiskt fall bör denna prövning ses som en beståndsdel av flertalet framtida studier som tillsammans, genom upprepade prövningar av teorin, kan dra generella slutsatser om dess relevans (Esaïasson et al, s168).

1.2 Begreppsdefinitioner

1.2.1 Flyktingar

En viktig definition för såväl den ursprungliga teorin som denna studie vilken Lebson valt att utlämna, är den rörande studiens analysenhet, flyktingar.

Det existerar flertalet olika definitioner av begreppet flykting. En central skillnad mellan dessa är att vissa räknar människor som tvingats lämna sina hem och bosatt sig på nytt *inom* sin stats gränser som flyktingar (ICRC, 2010) medan andra inte gör det. Samtidigt som Lebson inte valt att definiera vad som explicit menas med flyktingar, talar han om såväl det rättsliga skyddet som flyktingstatusen innebär, som i termer av att flyktingarna befinner sig i en ”mottagarstat” och har en viss relation till en ”ursprungsstat”. Detta innebär att definitionen först och främst inte kan inkludera människor som inte korsat en statsgräns i sin flykt och vidare att den borde vara i symbios med den definition som används i juridiska kretsar då flyktingstatusen bestäms. En definition som uppfyller dessa kriterier återfinns i Genèvekonventionen från 1951 med 1967 års tilläggsprotokoll under artikel 1 (A) 2. I konventionen anges att med flykting avses den som:

“[...]i anledning av välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller politiska åskådning befinner sig utanför det land, vari han är medborgare, samt är ur stånd att eller på grund av sådan fruktan, som nyss sagts, icke önskar begagna sig av sagda lands skydd, eller den som utan att vara medborgare i något land, till följd av händelser som förut sagts befinner sig utanför det land, vari han tidigare haft sin vanliga vistelseort, samt är ur stånd att eller på grund av sådan fruktan, som nyss sagts, icke önskar att återvända dit[...]” (UNHCR, 1996).

1.2.2 Flyktingmilitarisering

Då denna studies huvudsakliga syfte är att pröva en specifik teori, är det mest lämpliga att utgå från samma definitioner av de centrala begreppen som författaren av teorin gjort för att på så vis undvika eventuella brister med studiens begreppsvaliditet. Lebson definierar militariseringen av flyktingar som: ”inblandningen av grupper av flyktingar i militära aktiviteter, inklusive politiskt våld, väpnat motstånd, militär träning, uttalat stöd för soldater, lagring och spridning av vapen och/eller militär rekrytering.” Vidare tillägger Lebson att ovanstående ska ske på ett bestående vis, över en längre tid (ett antal år i följd) och/eller intensivt (exempelvis genom ett högt antal dödsfall) (Lebson 2012:134).

Jämför man denna definition med de som används av de mer etablerade författarna inom ämnet saknar dock Lebson en viktig aspekt i sin version – att militariseringen måste ske i syfte att utmana det politiska styret i ursprungslandet (Naftalin & Harpviken, 2012). Då detta tillägg har fördelen att det ännu tydligare anknyter till tidigare forskning inom området, såväl som det avgränsar antalet möjliga fall i den kommande fallstudien, har jag valt att inkludera det i denna studie.

2 Flyktingmilitariseringsteorier

2.1 Tidigare forskning

Som tidigare nämnt existerar litteraturen som behandlar militariseringen av flyktingar i väldigt liten uträkning och ämnet erhöll knappt någon akademisk uppmärksamhet tills mitten av nittioåret (Lebson, 2013:135). Ett av de första försöken till förklara flyktingmilitarisering återfinns hos Zolberg et al. (1989:275-278) vilka lyfte fram integration i mottagarstaten och övervakad humanitär hjälp som de viktigaste faktorerna för att förhindra fenomenet. Zolberg et al. tar en strukturell utgångspunkt i deras forskning och menar att flyktingmilitarisering främst är ett resultat av politiska ekonomiska intressen hos mottagarstaten eller andra aktörer med politisk makt

Även Forskaren Gil Loescher som förknippas med studier av internationell säkerhet, har i flertalet publikationer undersökt fenomenet flyktingmilitarisering (Loescher, 1992; Loescher 2005). Loeschers antar en liknande ståndpunkt som Zolberg et al. och menar att flyktingpopulationer bör ses som passiva objekt vilka utnyttjas av olika internationella aktörer i olika konflikter för att tjäna deras syften. Loescher ser alltså fenomenet som något som drabbar flyktingpopulationerna och inte en företeelse som de aktivt deltar i.

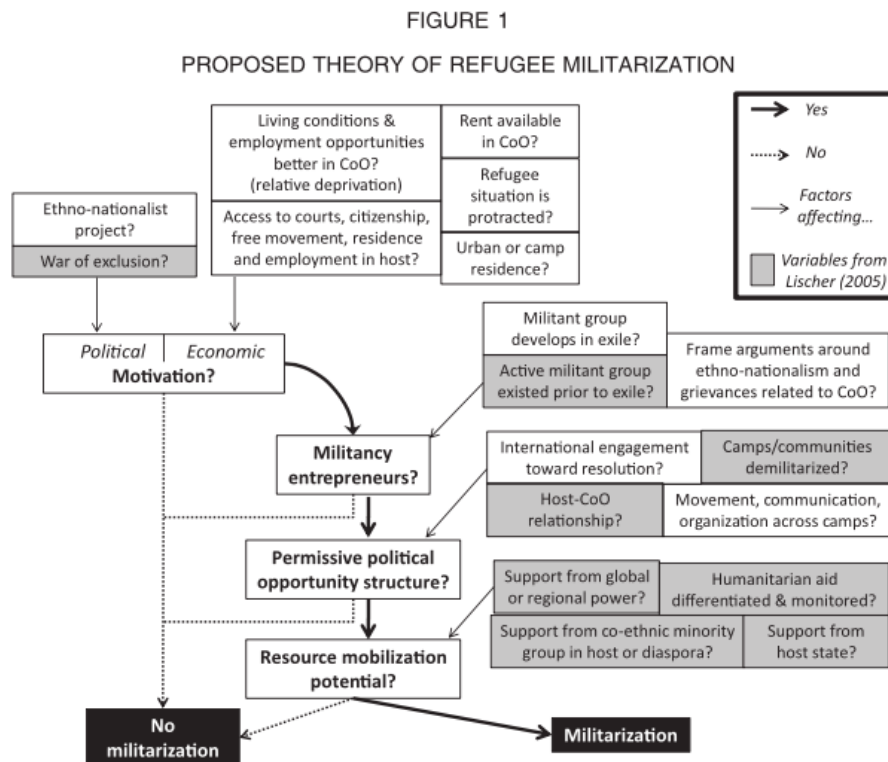
Robert Muggah, som kommit att bli ett av de främsta namnen när det gäller forskning av flyktingmilitarisering, har framförallt bidragit med distinktionen mellan vad han benämner som inre och yttre flyktingmilitarisering (Muggah, 2006; Muggah 2010). Inre militarisering innebär att flyktinggruppen utsätts för externa pådrivningar och våldsamheter som leder till att en flyktinggrupp utsätts för militarisering, medan de yttre syftar till den situationen då flyktinggruppen militariserats genom intern mobilisering. Med andra ord tar Muggah de första stegen mot att erkänna förekomsten av flyktinggrupper som själva låg bakom militariseringsprocessen, de bakomliggande endogena faktorerna för flyktingpopulationer lämnas dock fortfarande utanför det huvudsakliga resonemanget.

En av de mest etablerade och omfattande teorierna som behandlar flyktingmilitarisering återfinns i Sarah Lischers *Dangerous Sanctuaries* (2005). I den omfattande studien där flertalet fallstudier ingår, kommer Lischer fram till att sannolikheten för att flyktingpopulationer ska militariseras främst påverkas av tre faktorer: omständigheterna rörande flyktingkrisens ursprung, flyktingarnas mottagarstats incitament och intressen att upprätthålla säkerheten och demilitarisera flyktingläger och slutligen, förekomsten av övervakad humanitär hjälp vilken annars kan användas som resurser för flyktingar som söker att militariseras (Lebson, 2013:136). Lischer lyfter ytterligare fram betydelsen av att i

vissa militariseringssammanhang se flyktingpopulationer som rationella aktörer och inte endast som passiva objekt vilka utsätts för fenomenet. Lischer redogör även för hur olika typer av flyktingpopulationer påverkar risken för militarisering, ett viktigt tillägg som belyser endogena faktorerers relevans inom ämnet.

Den rådande forskningen inom ämnet utesluter alltså inte helt flyktingpopulationers endogena faktorer för att förklara fenomenets uppkomst. Dock sker detta mycket begränsat och utan en sammanlänkning av mekanismerna mellan strukturella och mer mikroinriktade orsaker.

2.2 Mike Lebsons flyktingmilitariseringsteori

(Illustration hämtad från Lebson, 2013)

Ovanstående illustration visar Lebsons teoretiska modell i sin helhet. Modellen visar tydligt hur Lebson utgått från Sarah Lischers teori om flyktingmilitarisering. Förutom ett antal tillagda faktorer, vilka han menar påverkar de på förhand fastställda variablerna av Lischer, är det centrala tillägget som tidigare nämnt de endogena variablerna i form av flyktingarnas motivation till att militariseras. Samtidigt är det viktigt att poängtera att Lebson inte ser de endogena variablerna som mer betydelsefulla övriga variabler gällande hur de förklarar fenomenet.

Vidare är det viktigt att notera att Lebsons teori är av probabilistisk karaktär och att det antas att om en variabel anses vara gynnsam för militarisering ökar sannolikheten att militarisering sker. Samtidigt krävs det enligt Lebson att hela ”kedjan” av variabler antar gynnsamma värden för att flyktingmilitarisering ska vara möjlig. Nedan följer en redogörelse för samtliga av Lebsons förklarande variabler som ingår i den föreslagna teorin.

2.2.1 Politisk motivation – ”war of exclusion”

För att definiera denna variabel hänvisar Lebson inledningsvis till Morris och Stedmans (2008: 74-75) terminologi rörande begreppet för att kunna ge det dess nominella karaktär. Morris och Stedman ser i sin tur ”war of exclusion” som krig vilka karaktäriseras av en ”identitetsstrid” där en grupp tvångsförflyttar en annan i syfte att uppnå kongruens mellan det omstridda områdets politiska och kulturella gränser. Med andra ord sker med denna definition ett ”war of exclusion” då det råder en oenighet baserat på etniska, religiösa eller kulturella skillnader och själva syftet med kriget är att avlägsna en grupp från det omstridda territoriet. Om en flyktinggrupp tvingats lämna dess ursprungsland med anledning av ovanstående menar Lebson att dess incitament för militarisering ökar (Lebson, 2013:138).

2.2.2 Politisk motivation – Etnonationalism

Lebson menar att en flyktinggrupps ”etnonationalistiska projekt” fokuserat på ursprungslandet är en av de starkaste faktorerna som ligger bakom flyktinggruppens motivation till att militariseras. Etnonationalism innebär att den nationalistiska identiteten grundar sig i gruppens gemensamma etnicitet samt att gruppens historia och gemensamma symbolik är av central betydelse. Då definitionen av flyktingar hänger samman med den av stater, som i sin tur är sammanbundet med nationen som koncept, menar Lebson att för sammanhanget är denna identitet mer lämpad för analys än exempelvis en etnisk sådan. Om flyktinggruppen delar en etnonationalistisk identitet samt har en symbolik och ett historiskt narrativ kopplat till ursprungsstaten, menar Lebson att motivationen till att militariseras kommer vara starkare (Lebson, 2013:138).

2.2.3 Ekonomisk motivation

Den endogena variabeln ”ekonomisk motivation” sammanfattas bäst som att sannolikheten för militarisering ökar om flyktinggruppen är mer ekonomiskt orienterad gentemot ursprungsstaten än vad den är mot mottagarstaten.

Lebson använder sig av ”push and pull”-tänk från migrationsstudier, då potentiella migranter överväger fördelarna respektive nackdelarna mellan att stanna eller flytta från den befintliga staten. I flyktinggruppens fall handlar det om att utvärdera huruvida det är mest gynnsamt att stanna i värdlandet eller återvända till ursprungslandet.

Om de ekonomiska förutsättningarna i ursprungslandet är, eller skulle kunna vara mer gynnsamma, känner flyktingarna en vilja att återvända, vilket bidrar till motivationen att militariseras. Som exempel på dessa förutsättningar nämner Lebson möjligheten till arbete och levnadsstandarden i värdlandet överlag. Den ekonomiska motivationen påverkas även av hur pass flexibel flyktingarnas ekonomi är; grupper vars tillgångar och inkomstkällor inte påverkats av en flykt, har mindre att strida för än de som är beroende av ursprungslandet som ekonomisk ”bas”.

Lebson tillägger att faktorer som påverkar denna variabel inte är uteslutande kopplade till inkomst och levnadsstandard utan även sociala som flyktingarnas grad av rättsäkerhet, och övriga medborgerliga rättigheter. Det centrala är att utreda huruvida flyktingarna kan leva en ”normal” vardag i jämförelse med hur situationen var i ursprungslandet. Med andra ord handlar denna variabel om en kombination av en jämförelse mellan de ekonomiska förutsättningarna i värd/ursprungsland samt flyktingarnas möjlighet till att integreras i värdlandet socialt.

Sista faktorn i denna variabel utgörs av tiden som gruppen varit klassade som flyktingar och alltså varken kunnat återvända till ursprungsstaten eller blivit assimilerade i värdstaten. Lebson menar här att den ekonomiska motivationen för militarisering ökar ju längre tid en population befunnit sig i en flyktingsituation (Lebson, 2013:140).

2.2.4 Militära entreprenörer

De aktörer som ser möjligheterna och verkar för att engagera flyktingarna i militära aktiviteter benämner Lebson som militära entreprenörer. De militära entreprenörerna verkar genom att ”kanalisera” de tidigare presenterade motivationerna och få dessa att resultera i ett aktivt deltagande i militariseringsprocessen.

Det bör dock poängteras att Lebson samtidigt konstaterar att relationen mellan flyktingarna och de militära entreprenörerna kan bygga på såväl konsensus som tvång och att det därmed inte nödvändigtvis krävs en motivation för militarisering hos flyktingarna för att denna variabel ska vara bidragande till eventuell militarisering (Lebson, 2013:141).

2.2.5 Politiska möjligheter

Denna variabel är en tydlig exogen sådan som bygger på Sarah Lischers tidigare presenterade teoribildning. Variabeln påverkas av faktorer som rör såväl värdlandet som internationella aktörer och stater. Gällande värdlandet menar Lebson att tyngdpunkt bör ligga på att analysera hur säkerheten och demilitariseringen upprätthålls i flyktinglägren/samhällen, samt huruvida det existerar ett politiskt utrymme för flyktingarna där de kan kommunicera och organisera sig. I de fall värdlandet vill värna om goda relationer med ursprungslandet begränsas dock ofta flyktingarnas möjligheter till politisk organisation och därmed risken för militarisering. Med andra ord leder alltså goda relationer mellan värd- och ursprungsland till mindre möjligheter till militarisering inom denna variabel (Lebson 2013:141).

Variabeln bygger även mycket på Lischers slutsatser att humanitära insatser gjorda av NGOs eller IGOs i vissa fall kan skapa gynnsamma förutsättningar för militarisering genom att ignorera tecken på fenomenet i sin strävan att bibehålla neutralitet. Därmed riskerar icke-övervakade flyktingläger att förse militanta grupper med humanitärt bistånd samt skydd (Lischer, 2005:30-40). Även denna del av variabeln beror på värdlandets relations med ursprungslandet då risken för att humanitära insatser bidrar till militariseringen minskar om värdlandet har politiska incitament att förhindra detta.

Vidare påverkas även de politiska möjligheterna till militarisering av huruvida det existerar påtryckningar från det internationella samfundet till att nå en uppgörelse på konflikten som ledde till att flyktingarna lämnade ursprungslandet (Lebson 2013:141).

2.2.6 Mobilisering av resurser

Den sista variabeln i Lebsons teori betecknar han som "sine qua non" för militarisering ska ske – möjligheten till att mobilisera resurser för militarisering. Variabeln handlar till största del huruvida flyktinggruppens militarisering kan söka stöd från andra parter för att möjliggöra en tillgång till de resurser som krävs. Stödet kan komma från såväl utomstående starka stater som från värdlandet eller andra allierade såsom sam-etniska minoritetsgrupper. Resurser kan även mobiliseras genom att humanitär hjälp inte är välövervakad och därmed kan utnyttjas av militära grupper. Risken för resurstöd från mottagarstaten ökar om staten i fråga har dåliga relationer med ursprungsstaten och ser fördelar med att flyktingarna ingår en väpnad konflikt med dessa (Lebson 2013:141).

3 Metod

3.1 Intensiv eller extensiv studie?

Då det huvudsakliga syftet med denna studie är en prövning av Lebons teori måste stor hänsyn tas till teorins karaktär då de metodologiska valen ska göras. Detta gäller inte minst i frågan huruvida ett intensivt eller extensivt upplägg är att föredra.

Flertalet faktorer pekar på att det förstnämnda alternativet är bättre lämpat för att prövningen ska kunna ske på ett så bra sätt som möjligt. Inledningsvis kan det konstateras att Lebons teori består av flertalet orsaksvariabler som kräver noggrann bearbetning av en stor mängd information för att förändringar av dessa ska kunna synliggöras och analyseras. Detta görs mest lämpligen med en intensiv studie (Yin, 2009:9-12)

Även Lebson lyfter fram denna aspekt som ett argument till varför framtida prövning av den föreslagna teorin bör ske med en intensiv fallstudie. Lebson menar att då variabler som exempelvis etnonationalism ska undersökas, vilket bland annat sker genom att söka flyktingars identitetsutveckling över tid, är en intensiv fallstudie bäst lämpad (Lebson 2012:142). Gällande individers uppfattning av är ofta den intensiva studien bäst lämpad (Teorell & Svensson, 2007:10).

Teorin som ska prövas är av en probabilistisk karaktär, relativa förändringar i förklaringsvariablerna innebär alltså motsvarande relativa förändringar i risken för militarisering. Detta innebär att en *jämförelse* mellan flertalet fall lämpar sig bättre än en enstaka fallstudie då relativa förändringar då kan synliggöras på ett tydligare vis.

3.2 Urvalsmetod – varför de palestinska flyktingarna i Jordanien?

Utgångspunkten för det strategiska valet av fall i denna studie är Mills metoder där valet baseras på information från antingen de oberoende eller beroende variablerna. De två huvudalternativen enligt denna metod är att antingen välja så homogena fall som möjligt förutom de tänkta oberoende variablerna samt den beroende variabeln ("method of difference"), eller med omvänd logik, att de valda fallen är så heterogena som möjligt i alla avseenden förutom de oberoende samt beroende variablerna vilka sammanfaller med varandra ("method of agreement") (Teorell & Svensson, 2007:225-226).

För- och nackdelarna med de båda metoderna är många. Exempelvis skulle method of agreement i denna studie begränsa populationen ur vilka fallen kan väljas till att endast innefatta flyktingpopulationer vilka har militariserats. Med ”method of difference” är istället alla flyktingpopulationer i världen möjliga ”fall” för studien.

Samtidigt skulle method of agreement kräva två så heterogena fall som möjligt i alla avseenden utom de tilltänkta oberoende eller beroende variabeln, något som blir svårt att identifiera och finna när det gäller flyktingpopulationer.

För den andra metoden, method of difference är det en förutsättning att fallen väljs med så stor variation som möjligt i den variabel som ligger till grund för valet, och ligger nära ”ytterpunkterna” ifråga om de värden som variabeln kan anta (Esaiasson et al. 2012:103). När det gäller militariseringen av flyktingar blir detta tämligen okomplicerat då resonemanget skulle leda till ett fall där militarisering skett, och ett annat där det inte gjorts det. Problemet är dock uppenbart – method of difference kräver ju som tidigare nämnts att de båda fallen måste vara oerhört homogena för att metoden ska vara användbar. Frågan blir då hur olika flyktinggrupper, som framförallt har oerhört olika endogena förutsättningar, ska kunna vara homogena och kunna väljas med method of difference. En lösning på detta problem presenterar Sarah Lischer som i sin studie ”Dangerous Sanctuaries” (2005) där hon prövar sin version av teori om flyktingmilitarisering på ett empiriskt material. Lischer löser problematiken gällande fallens homogenitet genom att helt enkelt ha flyktinggruppen som konstant i de två valda fallen, medan fallens variation utgörs av att flyktinggruppen analyseras vid två olika tidpunkter – en då man tagit till vapen och militariserats och en annan då detta inte skett. Att välja fall i enlighet med Lischers tillvägagångssätt innebär självklart inte att fallen är hundra procentigt homogena då förändring sker även inom gruppen över tid. Jag vill dock argumentera för att detta tillvägagångssätt leder till att analysenheterna når så stor homogenitet som möjligt och därför är att föredra. En annan fördel av stor vikt associerad med method of difference är att metoden, till skillnad från method of agreement möjliggör ett uppfyllande av orsakskriteriet kontra faktiskt skillnad (Teorell & Svensson. 2007:228-229). Detta blir särskilt viktigt i prövningen av Lebons teori då tilltron till den bygger på att de tilltänkta orsaksvariablerna ska vara ”uppfyllda” i det fallet där militarisering skett, samtidigt som det krävs en ”avsaknad” av dessa då så inte är fallet.

Utöver att välja ett fall efter ovanstående kriterier måste hänsyn tas till Lebons definition av flyktingmilitarisering, samt att militariseringen skett över en längre tid och pågått intensivt.. Samtidigt innebär den valda urvalsmetoden att den valda flyktingpopulationen förutom en tid av tydlig militarisering, även måste ha en möjlig avgränsad tid då inga inslag av militarisering noterats, något som markant minskar de möjliga valen.

Det slutliga kriteriet är att de valda fallen ska vara så ”tunga” som möjligt för att dess relevans ska öka (Teorell & Svensson, 2007:151-152).

Med ovanstående som grund har därför de palestinska flyktingarna i Jordanien valts som fall i denna studie. I enlighet med det tidigare urvalsresonemanget har palestinierna i militariserats under en tidsperiod och inte

gjort det under en annan, dessutom är fallet med gruppens militarisering ett särskilt tungt sådant.

Israel-Palestina-konflikten är en av de mest omtvistade konflikterna som idag pågår. EU har valt att benämna en lösning på konflikten som en ”strategisk prioritet” då den anses utgöra grunden för övriga problem i Mellanöstern (ESS, 2003). Samtidigt är ett av de största hindren för fred frågan om de palestinska flyktingarnas öde (Hammarberg, 2010:7). Då de palestinska flyktingarna militariserats i syfte att utmana Israel militärt i Egypten, Jordanien, Libanon och Syrien (Almog, 2003:20), existerar flertalet möjligheter för val av fall till denna studie. Dock skiljer sig fallet med de palestinska flyktingarna i Jordanien från övriga länder i bemärkelsen att landet under en tidsperiod utmärkte sig med en tydlig avsaknad av militarisering, för att sedan övergå i en period som präglades av en utbredd inblandning av palestinska flyktingar i militära aktioner mot Israel. Historieutvecklingen i Jordanien tillåter att två tydliga fall kan urskiljas och därmed att teoriprövningen kan ske med en hänsyn till händelsernas tidsordning.

3.3 Material

Som tidigare nämnt är existerande litteratur av flyktingmilitarisering mycket begränsad. Detta innebär i sin tur detsamma för litteraturen som explicit behandlar militariseringen av de palestinska flyktingarna. För att kunna pröva de olika orsaksvariablerna mot ett empiriskt material i fallstudien delas därför dessa med fördel upp, så att respektive orsaksvariabel prövas mot relevant material. Exempelvis innebär detta att då orsaksvariabeln ”politisk motivation – etnonationalism” ska prövas, består materialet av litteratur som behandlar den palestinska nationalismens historia som inkluderar båda tidsperioderna vilka utgör fallen i denna studie. Med andra ord är ambitionen att inkludera så mycket litteratur som möjligt som behandlar de variabler som Lebson inkluderar i sin teori. Detta innebär att materialet kommer bestå av allt från historiska skildringar av de palestinska flyktingarna, existerande intervjuer om situationen i flyktingläger till dokument som redogör för ”militära entreprenörers” strategi och handlande.

Då denna studies analysenheter utgörs av palestinska flyktingar med en tydlig koppling till den infekterade och mycket omdebatterade ”Israel/Palestina-konflikten” finns en risk att delar av den existerande litteraturen inom området är influerad av författarnas ställning i konflikten. Detta innebär att det blir oerhört viktigt att det valda materialet är ”brett” och varierat samt att källkritiken sker med stor aktsamhet.

3.4 Operationalisering

För att kunna operationalisera Lebons teorier variabler, krävs inledningsvis att val görs kring hur pass preciserade de operationella indikatorerna bör vara. Anledningen till denna studies intensiva upplägg beror till stor del på variabelernas karaktärer och dess komplexitet. Att ge dessa variabler alltför strikta operationella indikatorer skulle därmed begränsa fördelarna med det intensiva upplägget och dess möjligheter till att observera och tolka relativt abstrakta fenomen som etnonationalism och andra invecklade faktorer som ingår i teorin. Med det sagt är det av absolut vikt för studiens validitet att det finns en överensstämmelse mellan de teoretiska definitionerna och de operationella indikatorerna (Esaiasson et al. 2012:57). Med andra ord har jag haft balansgången mellan dessa konstateranden i åtanke då operationaliseringen fastställts.

Det är viktigt att ha i åtanke att de tre inledande faktorerna i Lebons teori, det vill säga de endogena, alla har gemensamt att de måste analyseras utifrån flyktinggruppens perspektiv. Vidare måste en generalisering ske av flyktinggruppens åsikter/ståndpunkt i dessa faktorer vilket givetvis innebär svårigheter då det inom de flesta grupper av människor existerar olika uppfattningar kring verkligheten. Med det sagt innebär det inte att det skulle vara omöjligt att med befintlig empiri rörande de olika faktorerna, kunna dra vissa slutsatser kring vad den aktuella flyktingpopulationens allmänna motivation (eller brist på denna) härstammar ifrån. Nedanstående frågor är formulerade för att styra analysen av de två fallen i denna studie. Som tidigare nämnt är det söker jag främst efter relativa förändringar i de båda fallen för att på så vis undersöka Lebons teorier förklaringskraft. Trots att frågorna är formulerade på sådant sätt att de kan besvaras med ja/nej, är meningen att de ska besvaras genom att precisera olika grader i de båda fallen på de aktuella variablerna. Ju starkare ”jakande” svar på nedanstående frågor, desto större är risken för flyktingmilitarisering. Än en gång är det de via jämförelser observerade förändringarna mellan de två fallen som är av central betydelse.

Politisk motivation – “war of exclusion

- Flydde flyktinggruppen från ursprungsstaten till följd av väpnade strider baserade på etniska, religiösa eller kulturella skillnader?
- Var syftet med striderna att tvångsflytta flyktingpopulationen från ursprungsstaten?

Politisk motivation – Etnonationalism

- Ser flyktinggruppen sig själva som en enhetlig nation?
- Är flyktinggruppens nationalitet tydligt sammankopplad med det territoriet som ursprungsstaten utgör?
- Utgör territoriet i ursprungslandet en central symbol i flyktinggruppens nationalitet?

Ekonomisk motivation

- Är de ekonomiska förutsättningarna för flyktingarna mer gynnsamma i ursprungsstaten än de var i mottagarstaten?

- Är sysselsättningsgraden hos flyktinggruppen lägre i värdlandet än vad den var i ursprungslandet?
- Var flyktingpopulationen ekonomiskt beroende av ursprungslandet som ekonomisk "bas"?
- I värdlandet, är flyktinggruppen begränsad i sin tillgång till skola, rättssystem och rörelsefrihet?
- Har gruppen befunnit sig i flyktingsituationen under en längre tid? (Ju längre tid gruppen innehar flyktingstatus, desto högre risk för militarisering).

Förekommer militära entreprenörer?

- Existerar det organisationer inom flyktinggruppen eller nära sammankopplat med den, som är starka förespråkare av väpnad konflikt mot ursprungsstaten, och verkar för att mobilisera flyktingarna i syfte att få dem att delta i, eller stödja militär aktivitet?

Är det politiska möjligheterna för flyktingarna tillåtande?

- Är flykting-läger/samhällen demilitariserade, samt upprätthålls säkerheten i dem? Är det möjligt för militanta grupper att bedriva öppen träning, rekrytering och utnyttja humanitär hjälp som stöd för militära syften?
- I värdlandet, tillåts politiska organisationer associerade med flyktingarna att kommunicera, organisera samt röra sig fritt?
- Är de politiska relationerna dåliga mellan mottagarstat och ursprungsstat ?

Kan flyktingarna mobilisera resurser i militariserings syfte?

- Erhåller flyktingpopulationen resurser, vilka kan användas i militariserings syfte, av internationella stater?
- Erhåller flyktingpopulationen resurser, vilka kan användas i militariserings syfte, av övriga allierade?
- Är den eventuella humanitära hjälpen till flyktinggruppen dåligt övervakad?
- (Som resurs räknas i denna studie allt materiellt stöd som underlättar militarisering. I detta ingår exempelvis vapen, provision, sjukvård och boende för flyktingar som deltar i militariseringen.)

4 De palestinska flyktingarna i Jordanien

Som tidigare nämnt utgörs denna studies empiriska material av två fall där analysenheterna är de palestinska flyktingarna i Jordanien. Det första representerar fallet då militarisering uteblev, medan det andra ett fall då flyktingarna militariserades.

Som tidigare nämnt i urvalsredogörelsen, definieras början av palestinernas militarisering till år 1968 och slaget vid Karameh. Då teorin som prövas ämnar förklara orsakerna till det undersökta fenomenet blir det dock viktigt att inkludera ett antal år som föregår själva militariseringen i fallet då orsakerna till fenomenet ska undersökas. Då teorin innehåller flertalet faktorer vars förändringar är svårobserverade över korta perioder, riskerar annars analysen och slutsatserna att bli felaktiga. I fallet som representerar militarisering kommer därför även fem år som föregår själva militariseringen att ingå för att på detta sätt försäkra sig om att ingen eventuell förändring i de aktuella faktorerna förbises. Teorins orsaksförklarande karaktär innebär även att tidsperioden efter militariseringen blir irrelevant för fallstudien då orsakerna för fenomenet redan måste ”ägt rum” för att prövningen ska ske på ett korrekt sätt. Jag har dock valt att inkludera perioden fram till 1970 då denna präglades av en eskalerande militarisering samtidigt som militariseringen gentemot Israel fick ett slut vid denna tidpunkt (Sayigh, 1997:110-120)

4.1 1948-1960 – den palestinska militariseringen uteblir

Som ett resultat av vad som inledningsvis var ett inbördeskrig i dåvarande brittiska mandatet Palestina och sedan utvecklades till ett krig mellan flertalet arabländer och Israel år 1948, skapades en av de större flyktingpopulationerna i modern tid (Abu-Lughod & Sa'di, 2007:24-30). Över 700 000 palestinier flydde stridigheterna varav 100 000 av dessa sökte tillflykt till Jordanien (Zuriek, 1995:12).

Från flyktingarnas ankomst till mitten av sextiotalet beskrivs flyktingarnas tillvaro i Jordanien som den mest ”fredliga” av alla mottagarländer av palestinier (Abu-Odeh, 1999:68-75). Visserligen skedde ett litet antal väpnade attacker mot Israel utförda av palestinska flyktingar i Jordanien, men dessa skedde på ett icke-organiserat och småskaligt vis (Milton-Edwards & Hinchcliffe, 2001:102), en klar

majoritet av de palestinska flyktingarna var inte inblandade i några militära aktiviteter.

Militariseringen av de palestinska flyktingarna påbörjades ett antal år efter detta falls slut, men för att undvika att variabler som undersöks i ett av fallen egentligen påverkar det andra har jag valt att göra ett tidsgap om tre år mellan fallens tidsomfång. Detta resulterar i att fallet som representerar en utebliven militarisering utgörs av tidsperioden år 1948-1960.

4.2 1963-1970 – de palestinska flyktingarna militariserar

Som tidigare nämnt inkluderar detta fall ett antal år då militarisering inte skedde men ändå är vara relevanta för att kunna pröva om Lebons orsaksfaktorer kan förklara de jordanska palestinierna militarisering år 1968.

Med start år 1965 fick den ”fredliga” tillvaron ett tydligt slut då organisationen Fateh, mestadels bestående av palestinska flyktingar, ledde ett antal gerillaattacker mot Israel (Bar-On 2006:180). Attackerna, som visserligen skedde kontinuerligt under 1965-66 med över 40 incidenter per år, var dock relativt småskaliga med enstaka dödsfall som följd. Ännu viktigare var faktumet att trots att Fatehs gerillaattacker utfördes av en betydande del palestinska flyktingar, erhöll organisationen ett mycket begränsat stöd och inblandning från majoriteten av de palestinska flyktingarna i landet (Alexander & Sinai, 1989:89-95). Det var med andra ord organisationen Fateh som ”militariserats” och inte en betydande del av den palestinska flyktingpopulationen i landet.

1967-års sexdagarskrig mellan Israel och flertalet arabländer, inkluderat Jordanien, innebar nästa milstolpe för de palestinska flyktingarna i landet. Över 400 000 nya flyktingar anlände till Jordanien till följd av kriget och Israels expanderande till delar av Västbanken och Gaza. Den ena hälften utgjordes av ”gamla” flyktingar, människor flytt till bland annat Västbanken efter kriget 1948, medan den andra bestod av människor vars hem var Västbanken innan kriget (Hejoj, 2007:125-127). Den plötsliga ökningen av palestinier i Jordanien innebar att flyktingpopulationen nu utgjorde 60 % av den totala befolkningen (Israeli, 1991).

Inte långt efter 1967-års händelser började tecken synas på att Fatahs tidigare sporadiska gerillaattacker skulle övergå till en utbredd väpnad kamp som leddes av och innehöll nästan uteslutande palestinska flyktingar. Tillskillnad från tidigare år var stödet för Fatah och PLO nu mycket utbrett bland flyktingarna (Miller, 1983:140-142). Palestinska flyktingläger i Jordanien användes som rekryteringsplatser för militära anhängare och de militära organisationernas politiska agenda spred sig snabbt (Abu-Odeh, 1999:96). Slaget vid Karameh år 1968 blev startskottet på vad som skulle bli en intensiv och kontinuerlig väpnad kamp där de organiserade palestinska flyktingarna stred mot framförallt israeliska

styrkor till slutet av 1970. Striderna var många och hundratals döda flyktingar rapporterades i våldsamheterna (Peretz, 1993:128). Flyktingpopulationens indirekta och direkta inblandning i denna periods militära aktivitet var tydlig och välorganiserad (Cobban, 1984:39-42). De palestinska flyktingarna i Jordanien hade militariserats.

5 Prövning av Lebons teori

I detta kapitel kommer de presenterade förklaringsvariabler som ingår i Lebons teori att analyseras utifrån de två fallen med de palestinska flyktingarna i Jordanien. Genom att i genomgående redogöra för respektive variabel värde i de undersökta fallen, kan en jämförelse dem emellan göras vilket underlättar undersökningen av teorins förklaringskraft.

5.1 War of exclusion – Nakba

Denna variabel skiljer sig från övriga i denna studie då det inte är möjligt att dela upp den i två olika "fall" då gruppen hålls som konstant. Då war of exclusion-variabeln analyseras utifrån händelser som föregår flyktingpopulationens faktiska flykt från ursprungsstaten kan de två fallen, som båda äger rum *efter* flykten, ej skilja sig åt gällande denna variabel. Likväl är det relevant att undersöka huruvida den palestinska flyktinggruppen i Jordanien flydde ursprungsstaten till följd av ett "war of exclusion" för att nå djupare förståelse kring gruppens motivation till militarisering. En kortfattad analys av kriget som ledde till att palestinierna hamnade i flyktingsituationen kommer därför göras.

Inledningsvis kan det konstateras att kriget som resulterade i palestiniernas flykt från dåvarande brittiska mandatet Palestina, utkämpades mellan två grupper som skildes åt såväl kulturellt som religiöst, i enlighet med Morris och Stedmans definition av begreppet. Den ena parten utgjordes som bekant av den judiska gruppen medan den andra ofta benämns som en "arabisk" sådan (Morris 2003:65, Blumberg 1998:69).

Att konflikten grundar sig i något som liknas den identitetsstrid som Lebson menar är karaktärgivande för variabeln, råder det inga tvivel om. I grund och botten handlade det om starka meningsskiljaktigheter mellan den judiska populationen och den arabiska gällande vem som i framtiden skulle få etablera en stat i mandatet efter att britterna lämnat området. Som ett resultat av att FN röstade igenom en resolution om att Palestina skulle delas upp i en arabisk och en judisk del, utbröt genast strider mellan de båda parterna (Blumberg 1998:72). När sedan britterna lämnade området 1948 utbröt som tidigare nämnt ett omfattande krig då flertalet arabiska stater anslöt sig till de arabiska styrkorna i Palestina. Med Israel som segrare i kriget hade landet nu utökat sin landyta markant från den ursprungliga planen som röstades igenom i FN, varav en av konsekvenserna blev en massiv flyktingvåg av palestinska flyktingar (Abu-Lughod & Sa'di, 2007:24-30).

Den historiska skildringen av händelseförloppet som ledde fram till palestiniernas flykt från det omtvistade territoriet är mycket omdebatterat och så är även fallet med frågan huruvida palestiniernas tvångsförflyttades eller frivilligt valde att fly stridigheterna (Hammarberg, 2000:22). Denna variabel söker dock en förklaring till flyktingpopulationens endogena motivation till militarisering och således är det de palestinska flyktingarnas uppfattning om händelseförloppet som är av huvudsaklig betydelse. Inom den palestinska populationen betecknas flykten som följde Israels bildande som ”Nakba” – katastrofen. Givetvis skiljer sig även de palestinska skildringarna av kriget som föranledde deras flyktingsituation, men i flertalet av dessa pekar på att det fanns inslag av tvångsförflyttning av araber under konflikten (Hammarberg, 2000:23-24).

Utifrån Lebons teori skulle ovanstående innebära att den palestinska flyktingpopulationen hade en motivation till att militariseras grundat i karaktären av kriget som ledde till att de lämnade ursprungsstaten. Dock har denna analys av variabeln en avsaknad av en möjlig jämförelse mellan de två tidsperioderna vilket resulterar i att inga egentliga slutsatser kan dras angående denna variabels påverkan på de palestinska flyktingarna i Jordaniens militarisering.

5.2 Etnonationalistisk motivation – från pan-arabism till palestinsk nationalism

1948-1960

Den palestinska nationalismen hade innan detta falls början börjat utvecklas ordentligt i takt med att den judiska invandringen till brittiska mandatet i Palestina ökade. Palestinierna, vilka var såväl kristna som muslimer enades genom sin strävan att upprätta en arabisk stat i Palestina i kontrast till judarnas motsvarande kamp för en judisk sådan (Kimmerling & Migdal, 2003:84-86). Efter 1948 års händelser ändrades självfallet förutsättningarna för den palestinska självständighetskampen då palestinierna blev utspridda över flertalet länder och inte längre hade tillgång till det territorium man gjorde anspråk på. Flykten från det palestinska mandatet gav samtidigt den nationalistiska rörelsen en ny gnista och som ett resultat av ”Nakba” rådde det en stor politisk enighet bland de palestinska flyktingarna att man hade som mål att återvända till ursprungsstaten och etablera en palestinsk stat (Ghanem, 2013:15-17).

Även om det som tidigare nämnt redan existerade ett etnonationalistiskt projekt bland palestinierna var gruppens palestinska identitet relativt ”svag” och skiljde sig endast från den mer regionala arabiska identiteten genom konflikten med den judiska populationen i ursprungslandet (Hassassian, 2002). Flykten från ursprungslandet ledde dock till att en mycket mer omfattande symbolik och gemensam historia nu förstärkte den palestinska identiteten. ”Nakba”, blev mycket enande för de palestinska flyktingarna oavsett vilken mottagarstat man hamnade i (Bowker, 2003:25-33).

Under det tidiga femtiotalet började den palestinska nationella identiteten förankras allt mer i den pan-arabiska ideologin som med Egyptens Nasser i spetsen började få spridning och etablera sig i den arabiska världen. Pan-arabismens främsta mål var att ena den arabiska världen och den palestinska frågan blev därför i större grad en arabisk sådan i takt med att ideologin spreds bland de palestinska flyktingarna

Pan-arabismen spridning bland de jordanska flyktingarna lyfte med andra ord upp identiteten och viljan att återvända till ursprungsstaten från flyktingpopulationen i Jordanien till en arabisk angelägenhet. Nasser utlovade att de palestinska flyktingarna skulle få återvända till sin ursprungsstat och under denna tidsperiod den allmänna uppfattningen bland de palestinska flyktingarna att pan-arabismen var lösningen på den uppkomna flyktingsituationen. Under hela femtiotalet sågs därför en förstärkning av pan-arabismen på bekostnad av den palestinska nationalismen bland de palestinska flyktingarna (Hassassian, 2002).

1965-1970

Under mitten av sextiotalet väcktes den palestinska nationalismen åter till liv. År 1964 bildades Palestine Liberation Organization (PLO), som hade som tydligt mål att "återta Palestina från sionisterna" (Welty, 1995:22). Tillskillnad från den pan-arabiska ideologin var PLO en palestinsk organisation som förespråkade en palestinsk nationalism och verkade för att förankra den bland de palestinska flyktingarna. Organisationen och dess ideologi fick dock begränsad spridning bland palestinerna i Jordanien fram till 1967 då de blev kraftigt motarbetade av det jordanska styret (Cobban, 1984).

Efter kriget 1967 och det efterföljande oerhörda tillströmmandet av nya flyktingar till Jordanien växte den nationella identiteten bland de palestinska flyktingarna snabbt. Kriget som hade utkämpats mellan ett antal arabstater och Israel hade resulterat i en kraftig arabisk förlust och för palestinerna innebar detta att tron på att pan-arabismen skulle leda till ett återvändande blev kraftigt begränsad (Welty, 1995:24). Pan-arabismens misslyckande ledde till att den palestinska eliten i Jordanien började undersöka möjligheterna till att stärka den nationella identiteten bland palestinerna i landet. Genom skapandet av nationalistiska organisationer och en intensiv publicering av olika nationalistiska litterära verk agerade man för att intensifiera den palestinska identiteten bland flyktingarna (Welty, 1995:22). De nybildade organisationerna som bland annat etablerade sig i flyktinglägren lyfte fram vikten av att frigöra sig från de arabiska kopplingarna och att det nu var upp till palestinerna själva att återta sitt land. Med organisationerna PLO och Fatah i spetsen drevs en tydlig politisk agenda bland de palestinska flyktingarna, dels var man en enad nationalitet skild från den övriga jordanska populationen och dels var målet tydligt att i framtiden upprätta en palestinsk stat i ursprungsstaten (Hassassain, 2002).

I båda undersökta fallen råder det inga tvivel om att den palestinska flyktingpopulationen haft en gemensam nationell identitet och att denna varit sammankopplad till ursprungslandet och dess territorium. Framväxten av pan-arabism i det första fallet och den starkt tilltagande palestinska nationalismen som

skedde under sextiotalet innebär dock att en relativ ökning av etnonationalism hos de palestinska flyktingarna kan observeras under det andra undersökta fallet. Enligt Lebons teori innebär detta med andra ord att den politiska motivationen till militarisering ökade under det andra fallet till följd av de palestinska flyktingarnas ökade etnonationalism

5.3 Ekonomisk motivation – situationen försämras

Då operationaliseringen av denna variabel innefattar en jämförelse av flyktingarnas ekonomiska situation i mottagarstaten med den i ursprungsstaten, måste förutom en redogörelse för de två bestämda ”fallen” även tiden innan palestiniernas exil inkluderas. Då det relevanta är de palestinska flyktingarnas ”sista” uppfattning av situationen i mandatet Palestina, kommer perioden 1943-1948 vara perioden som undersöks. I enlighet med operationaliseringen ska denna tidsperiod bidra till att besvara huruvida flyktingarnas inkomstkälla var flexibel och kunde ”förflyttas” till mottagarstaten, samt om den ekonomiska situationen var mer gynnsam i ursprungsstaten än mottagarstaten.

1943-1948

Den arabiska populationen i Palestina huvudsakliga sysselsättningsområde var vid den denna tidsperiod Jordbrukssektorn. Enligt Jacob Metzger som undersökt de arabiska palestiniernas demografi under det brittiska mandatet var över 50 % av populationen anställd inom jordbrukssektorn (2002:9). De allra flesta levde på landsbygden och endast en mycket liten minoritet var bosatta i dåvarande mandatets städer (Harms & Ferry, 2008:129). Att palestinierna vid denna tid var mycket beroende av marken som brukades råder det ingen tvekan om.

Till skillnad från övriga arabiska stater i anslutning till Palestina, innebar jordbruksinriktningen inte en relativt låg levnadsstandard. Istället beskrivs palestiniernas ekonomiska situation under dessa år som den bästa bland de arabiska befolkningarna i regionen (Israeli, 1991:104)

Att de huvudsakliga inkomstkällorna var relaterade till jordbrukssektorn innebär således att palestinierna i hög uträkning var beroende av den mark man fodrade över i ursprungsstaten och att inkomstkällornas flexibilitet geografisk sett därför var begränsad

1948-1960

Majoriteten av de palestinska flyktingarna som flydde till Jordanien fann sig direkt i en svår ekonomisk situation. Verkligheten i Jordanien innebar en stor avsaknad av ledig mark som var bördig och de flesta flyktingar som tidigare arbetat inom jordbruket hade mycket svårt att finna arbetstillfällen inom deras tidigare yrke (Milton-Edwards & Hinchcliffe, 2001, 132-145). Resultatet blev att 40% av flyktingarna bosatte sig i flyktingläger och tvingades förlita sig på

humanitärt bistånd. Majoriteten av den övriga populationen sökte sig till huvudstaden Amman i hopp om att finna arbete eller försöka studera.

Det ska även nämnas att det självfallet även fanns en del av flyktingarna som tillhört överklassen innan flykten från Palestina. För dessa blev övergången till Jordanien tämligen smärtfri, åtminstone ekonomisk, då Kung Hussein insåg att de förmodligen besatt kunskap de lärt sig från britterna som kunde vara mycket förmånlig för utvecklingen av hans land. Således fick majoriteten av dessa tidigt högt uppsatta positioner i det jordanska samhället (Abu-Odeh, 1999:105)

Generellt sett var de ekonomiska förutsättningarna för majoriteten av de palestinska flyktingarna en klar försämring jämfört med tiden innan flykten och Kung Hussein insåg faran med att ha en utsatt flyktingpopulation inom sitt lands gränser (Hanssen-Bauer & Jacobsen, 2007:29-46). Med begränsade statsfinanser var Jordaniens möjligheter till att tillgodose de palestinska ekonomiska bekymren inledningsvis mycket begränsade. Med detta i beaktning insåg landets styre vikten av att verka för en smidig social integration av de nykomna flyktingarna och alla palestinska flyktingar erbjöds medborgarskap i enlighet med en ny lag som trädde i kraft 1949.

1954 skapade den jordanska staten ett särskilt medborgarskap för de palestinska flyktingarna som kallades "flykting-medborgare". Det särskilda medborgarskapet gav flyktingarna likvärdiga medborgerliga rättigheter som de jordanska medborgarna med förbehållet att dessa skulle upphöra att gälla den dagen flyktingarna valde att återvända till sitt ursprungsland (Richter-Devroe, 2013:98-105). I praktiken innebar detta att tillgången till domstolar, arbetstillstånd och övriga medborgerliga rättigheter var detsamma för de palestinska flyktingarna som för de "vanliga" medborgarna i Jordanien.

1965-1970

Efter att antal år i Jordanien började delar av den palestinska flyktingpopulationen i Jordanien att anpassa sig ekonomiskt till sitt mottagarland. I samband med att Jordaniens ekonomi förbättrades avsevärt i mitten av 60-talet var efterfrågan på bl.a. personal inom byggbranschen stor vilket ledde till att många unga palestinier för första gången kunde lämna flyktinglägren och försörja sig själva (Kimmerling & Migdal, 2003:234-235). En betydande del av flyktingarna befann sig dock fortfarande i flyktinglägren där, i takt med att åren gick, visserligen levnadsförhållandena hade förbättrats, men fortfarande innebar ett stort beroende för flyktingarna av humanitär hjälp för att klara sig ekonomiskt (DPA, 2000:19-22).

Den nya omfattande palestinska flyktingvågen som var resultatet av sexdagarskriget utgick innebar att flyktingarna nu utgjorde 60 % av den totala populationen i Jordanien vilket fick den jordanska regimen att göra vissa ändringar rörande medborgarstatusen för delar av de nyanlända flyktingarna. De flyktingar som anlände från Gazaremsan ansågs inte uppfylla statusen som palestinska flyktingar då området innan 1967 tillhörde Egypten. Detta innebar att de 140,000 flyktingar som anlände från Gaza inte tilldelades flykting-medborgarskapet utan istället försågs med temporära uppehållstillstånd. De palestinska flyktingarna med temporära uppehållstillstånd inte hade möjlighet att

delta i den jordanska politiken och blev mycket marginaliserade då de inte kunde gå i offentliga skolor, utnyttja offentliga sjukhus och hade mycket små möjligheter att engagera sig politiskt i mottagarlandet (Richter & Devroe, 2013:96).

Den ekonomiska situationen för de nyanlända var även den mer problematisk än den som 1948-års flyktingar upplevde. De befintliga flyktinglägren räckte inte till för att hysa de hundratusentals nyanlända människorna varpå flertalet temporära flyktingläger fick upprättas för att förse dessa med boende. Levnadsstandarden i de nybyggda lägren var dock påtagligt sämre än de som upprättades i slutet av 40-talet. Detta i kombination med att UNRWA inte var rustade för den massiva ökningen av efterfrågan på humanitär hjälp gjorde att även de flyktingar som bott i flyktinglägren som upprättats på 40-talet fick en försämrad situation när det gäller levnadsstandard (DPA, 2000:23).

Ovanstående visar tydligt att de nytilkomna palestinska flyktingarna under det andra fallet har en ökad ekonomisk motivation till militarisering i jämförelse med situationen mellan 1948-1960. Samtliga faktorer som utgör variabeln kan i det senare fallet noteras för förändringar som innebär att risken för militarisering ökar. Dessutom poängterar Lebson att den ekonomiska motivationen ökar ju längre tid flyktinggruppen befunnit sig i en olöst flyktingsituation, något som givetvis är fallet med det senare fallet vid en jämförelse med det tidigare.

5.4 Militära entreprenörer – avsaknad följs av Fatehs etablering

1948-1960

Under de palestinska flyktingarnas första årtionde i Jordanien existerade ingen tydlig militär entreprenör som försökte engagera populationen i militära aktiviteter. Som tidigare nämnt var den pan-arabiska ideologin det dominerade inslaget vid denna tidpunkt vilket reflekterades i avsaknandet av en förespråkare för palestinsk militär aktivitet (Hassassain, 2002).

De första militära entreprenörerna som på allvar kunde etablera sig i Jordanien och därmed ha direkt inflytande över de palestinier som var bosatta där, var The Palestinian National Liberation Movement (Fateh), grundat av bland andra Yassir Arafat år 1959 (Israeli, 1991:44). Fatahs målsättning och förespråkande av militärt motstånd från de palestinska flyktingarna gentemot Israel var tydligt – Palestina skulle frigöras från israelerna genom väpnad kamp (Miller, 1983:18).

Den jordanska regimen såg organisationens bildande som mycket oroande. Faktumet att en militär organisation sökte att involvera många av landets nyblivna medborgare i en väpnad konflikt med Israel krockade kraftigt med regimen egna intressen. Detta var en tid då Jordaniens krigsföring mot Israel var begränsad till en retorisk sådan vilket man inte ville att de palestinska organisationerna skulle

förändra. Resultatet blev att organisationen inte tilläts delta på något vis i landets politiska klimat samt ett aktivt arbete mot att förhindra organisationens spridning i de jordanska flyktinglägren. Den jordanska regimens kraftiga motarbetande av organisationen resulterade i att dess etablering misslyckades och dess spridning och inflytande över de palestinska flyktingarna var mycket begränsad (Miller, 1983:20-21).

1965-1970

Till följd av arabförbundets (i vilket Jordanien ingick) erkännande av PLO år 1964 hade organisationen vid mitten av sextiotalet etablerat sig på allvar i Jordanien.

PLOs etablering i Jordanien var inledningsvis endast politisk och organisationen saknade en tydlig militär gren, även om retoriken mot Israel delvis inkluderade förespråkandet av en väpnad kamp (Cobban, 1984:36-39).

Som en följd av de arabiska staternas nederlag i sexdagarskriget beslöt sig Fatah för att bli medlemmar i PLO och dess inflytande växte mycket snabbt inom organisationen. Fatah hade under många år förberett sig på en väpnad kamp med Israel utanför Jordaniens gränser, främst i Libanon och i Gaza. Det starka inflytandet i PLO ledde till att organisationen nu skapade en militär gren i landet och i början av 1968 existerade flertalet politiska och militära baser i de jordanska flyktinglägren (Israeli, 1991:46). PLO bedrev vid denna tid en stark rekryteringskampanj genom dessa baser och rekryterade 10-tusentals flyktingar för militär träning inför en väpnad kamp med Israel (Sayigh, 2007:161).

Vad som under 1948-1960 var en avsaknad av en aktiv och tydlig militär entreprenör förbyttes 1965-1970 till en väletablerad och verksam organisation som agerade för en militarisering av de palestinska flyktingarna. Även under denna variabel kan med andra ord en relativ ökning gällande risken för militarisering observeras.

5.5 Politiska möjligheter – Jordaniens kontroll minskar

1948-1960

Relationerna mellan Jordanien och Israel var under denna tid mycket komplicerade. Officiellt sett befann sig länderna fram till 1994 i krig men i praktiken var dock ländernas relation långt ifrån ett starkt fiendskap. Kung Husseins utrikespolitik präglades av en balansgång mellan lojalitet gentemot övriga arabländer och försök till samexistens med Israel. Lojaliteten till de arabiska grannländerna ledde visserligen till att Jordanien ställde upp bakom Egypten i Suezkrisen 1956, men detta följdes av en hemlig dialog med Israel som ledde till ett icke-officiellt samarbete mellan länderna (Bar-On, 2006:87).

Avsaknaden av inflytelserika och aktiva palestinska politiska organisationer tills Fatahs bildande 1959 innebär att det är svårt att uttala sig kring huruvida det politiska klimatet var tillåtande eller inte under de föregående åren.

De relativt goda relationerna länderna emellan resulterade dock som tidigare nämnt i ett gediget arbete från de jordanska myndigheterna att under 1959 och ett antal år framåt förhindra de palestinska grupperna att organisera sig i syfte att påbörja en väpnad kamp mot Israel. PLO och Fatah hade vid samma tidpunkt lyckats etablera flertalet militära träningsläger i flera av Israels övriga grannländer, ofta i flyktinglägren själva. Till följd av den jordanska säkerhetsapparaten var detta dock inte möjligt i de jordanska flyktinglägren där dess demilitarisering upprätthölls så länge de goda relationerna med Israel fortsatte.

1965-1970

Fram till 1967 var den jordanska staten mycket aktiva i att förhindra de militanta palestinska grenarnas mobilisering och möjlighet till organisering (Yasigh, 1997:141).

Som en följd av Jordaniens något överraskande deltagande i sexdagars-kriget förändrades dock den ovan beskrivna politiska situationen i området drastiskt. Jordanien hade just drabbats av ett mycket stort militärt nederlag vilket påverkade landets möjlighet att upprätthålla demilitariserade flyktingläger (Shlaim 2012:125). Dessutom hade banden stärkt mellan de allierade i sexdagarskriget och Kung Hussein fick nu se sin policy gentemot de palestinska flyktingarna allt mer influerad av framförallt Nasser i Egypten. Tillskottet på över en kvart miljon nya palestinska flyktingar och faktumet att landet förlorat kontrollen över majoriteten av Västbanken samt Östra Jerusalem resulterade i en stor press även ”inifrån” landet att nu tillämpa en mer tillåtande inställning gällande palestiniernas politiska mobilisering.

År 1968 slöts ett avtal mellan den jordanska regimen och PLO som kraftigt ökade organisationens möjligheter att verka politiskt i landet. Organisationen tilläts ha beväpnade miliser i områden som huvudsakligen bestod av palestinier och den jordanska kontrollen över PLO var vid denna tidpunkt näst intill obefintlig. PLO:s ökade inflytande över de palestinska områdena resulterade i att vissa ansåg att organisationen nu bildat en egen stat inom Jordaniens gränser (Sayigh, 1997).

PLO:s lyckades behålla den politiska kontrollen och styra i framförallt de palestinska flyktinglägren ända fram till 1970 då en väpnad konflikt med jordanska styrkor blossade upp som resulterade i ett nederlag för organisationen (Milton-Edwards & Hinchcliffe, 2001:130).

I jämförelsen mellan de två fallen kan det konstateras att de politiska möjligheterna till militarisering var tillåtande i högre grad under 1965-1970 än 1948-1960. Såväl en försämring i relationen mellan Israel och Jordanien, som svagare kontroll över palestinska läger och en ökad politisk frihet för bland andra PLO observeras i det senare fallet. Samtliga faktorer som enligt Lebson innebär en ökad risk för militarisering.

5.6 Mobilisering av resurser – stödet till palestinierna ökar med tiden

1948-1965

Trots att det under hela femtiotalet fanns ett politiskt stöd från flertalet arabiska stater till en palestinsk militarisering agerade den jordanska regimen för att undvika detta vilket resulterade i att det utländska resurstödet till militära ändamål i princip uteblev. Den egyptiske presidenten Nasser hade redan innan skapandet av PLO verkat för en militär organisering av de palestinska flyktingarna med syfte att de skulle delta i eventuella framtida strider mot israelerna. I denna fråga delade även den syriska regimen Nassers ståndpunkt med skillnaden att landets stöd till en palestinsk militarisering även visade sig genom att man försåg palestinska grupper i dess grannländer med vapen och träning. Syrien visade även intresse att bidra med militära resurser till palestinierna i Jordanien, men som tidigare nämnt stred en väpnad palestinsk flyktingpopulation helt mot Jordaniens intresse vid denna tidpunkt och det materiella stödet från Syrien till palestinierna i Jordanien begränsades i mycket stor utsträckning som ett resultat av detta. Splittringen i frågan ledde till ansträngda relationer mellan vad som ansågs vara det konservativa Jordanien och de mer ”revolutionära” Syrien och Egypten (Alexander & Sinai, 1989:8-9).

Gällande stöd och samarbete från sametniska grupper var även detta mycket begränsat under denna tidsperiod. Trots det fanns ett mycket stort antal palestinska flyktingar i flertalet arabländer i närheten av Jordanien, existerade vid denna tid inget välorganiserat samarbete mellan dessa. De palestinska flyktingarna i exempelvis Libanon hade under femtiotalet redan tagit till väpnad kamp, men bristen på samarbete mellan flyktingpopulationerna i de olika länderna resulterade i att de jordanska flyktingarna inte erhöll något ekonomiskt eller militärt stöd från dessa (Sayigh, 1997:160-165).

Som tidigare nämnt var de humanitära insatserna i jordanska flyktinglägren väl övervakade och demilitariserade under denna tidsperiod av framförallt jordanska säkerhetsstyrkor vilket förhindrade att de kunde användas i syfte att stärka en militär gren av flyktingarna.

Jordaniens agerande under denna tidsperiod tydde som tidigare visat på att man inte var intresserad av en militär konflikt med Israel, således kunde inga resurser till militarisering nyttjas från dem som aktör heller.

1965-1970

PLO:s bildande innebar att den tidigare bristen på samarbete mellan de olika palestinska flyktinggrupperna övergick till en nära välorganiserad samverkan. Flera av de redan existerande militanta fraktionerna i palestiniernas övriga mottagarstater fick nu en helt ny plattform att samarbeta på och som ett led i utvecklingen involverades palestinierna i Jordanien i allt större utsträckning. Samarbetet omfattande ett samordnade av såväl ekonomiska och militära resurser

som existerade inom de palestinska grupperna och med PLO:s nyupprättade bas i Jordanien dirigerades många av dessa resurser dit (Cobban, 1984:43).

Gällande övriga metoder på vilka resurser kan mobiliseras innebar Jordaniens försiktighet gentemot Israel att det under fallets inledande år inte skedde någon märkbar förändring i jämförelse med den tidigare perioden. Istället dröjde det till efter sexdagarskriget då uppenbara förändringar kan noteras. Tydligast är det utländska stödet till de palestinska flyktingarna i bl.a. Jordanien som ökade markant som ett resultat av en kombination mellan en stärkt enighet bland de arabiska staterna och ett växande missnöje mot Israel efter kriget 1967.

I slutet av 1967 tvingades därför det jordanska styret som hittills motsatt sig de separatistiska palestinska ambitionerna, att stödja de militära palestinska grupperna och dess kamp för att inte riskera sitt förtroende bland landets befolkning (Cobban, 1984:41). Intresset för att aktivt stödja en palestinsk militarisering ekonomiskt, eller på andra vis, existerade dock fortfarande inte och den jordanska regimens uteblivna resurstöd fortsatte även under sextiotalets senare år (Abu-Odeh, 1999:112). Effekten var dock tydlig på de tidigare välöverskådade humanitära insatserna i de palestinska flyktinglägren, då en mer tillåtande jordansk policy innebar att säkerheten i dessa i allt större grad lämnades över till palestinerna själva genom framförallt PLO/Fateh. På detta sätt kunde nu delar av de resurserna som de palestinska flyktingarna erhöll genom de humanitära insatserna, användas av de militära grupperna som därmed kunde mobilisera resurser från ytterligare ett håll (Cobban, 1984:43).

Den minskade jordanska kontrollen innebar även att möjligheterna till mobilisering av resurser från utlandet ökade. Med början 1967 fick PLO och Fatah åtnjöt ett starkt logistiskt stöd från framförallt Algeriet, Kina och Syrien. Organisationens tidigare begränsade finansiella tillgångar fick även ett starkt tillskott från bland andra Saudi Arabiens kung Feisal som utlovade ett stort finansiellt stöd om cirka 60 miljoner Riyad om året efter ett möte mellan parterna under 1967 (Cobban, 1984:40-41).

Mobiliseringen av resurser i militariseringssyfte kunde, tillskillnad från det första fallet, under 1965-1970 ske från flertalet håll och på ett mycket intensivt vis. Vad Lebson betecknar som absolut nödvändigt för att en militarisering ska kunna ske, möjliggjordes inte under det första fallets tidsperiod.

6 Slutsatser

Det huvudsakliga syftet med denna studie är att pröva Lebsons flyktingmilitariseringsteori genom att undersöka dess förklaringskraft i fallet med de palestinska flyktingarna i Jordanien. Detta avsnitt kommer därför lägga tonvikt vid att diskutera i vilken uträkning Lebsons teori förklarade militariseringen i det empiriska materialet.

Inledningsvis kan det konstateras att samtliga variabler i fallstudien (förutom ”war of exclusion”) har i studiens föregående kapitel noterats för förändringar som enligt den undersökta teorin innebär att risken för flyktingmilitarisering ökat under det senare fallet i jämförelse med det tidigare. Risken för att det palestinska flyktingarna i Jordanien skulle militariseras under sextiotalets senare del var alltså enligt Lebsons teori betydligt högre än under 1948-1960, i enlighet med de faktiska händelserna under dessa perioder.

Samtidigt som det kan vara lockande att dra slutsatser om teorins goda förklaringskraft utifrån ovanstående, måste flertalet anmärkningar dock göras här. Faktumet att war of exclusion-motivation återfinns i båda analyserade fallen innebär att en viss motivation till militarisering kan konstateras även i fallet då militariseringen uteblev. Likaså antar de två övriga motivationsvariablerna värden som är gynnsamma för militarisering i fallet 1948-1960, även om den gjorda jämförelsen visar att de i det senare fallet förändrats, och ännu starkare motivation där kan observeras. Vid en strikt förklaringsprövning innebär detta att de endogena variablerna inte kan visas förklara varför de palestinska militariserades i ett fall, men inte i det andra. Å andra sidan måste här variablernas probabilistiska karaktär vägas in i analysen. Lebson beskriver hur en växande motivation ökar *risken* för militarisering, och lägger även tonvikt vid *graden* av motivation då fenomenet ska förklaras. I den gjorda fallstudien kunde som nämnts såväl den ekonomiska som etnonationalistiska motivationen noteras för förändringar som innebar att risken för militariseringen ökade, i enlighet med Lebsons förklaring.

Ytterligare ett problem existerar dock med de endogena variablernas relevans i den sökta förklaringen. Att de strukturella och exogena variablerna i första fallet antar värden som inte möjliggör militarisering, medan de förändrats och är gynnsamma i det senare fallet, innebär att det inte går att utesluta hur enbart förändringen av dessa har resulterat i den palestinska militariseringen. Till skillnad från de endogena variablerna har de tre övriga variablerna en tydlig samvariation med falllets utgång. I fallet då palestinerna inte militariserades har analysen visat att det saknades en militär entreprenör, de politiska möjligheterna inte vara tillåtande och resursmobilisering inte var möjlig. På samma vis antog dessa variabler motsatta, gynnsamma värden då militariseringen skedde och får därmed anses på ett tillfredställande vis förklara varför militariseringen av palestinerna skedde respektive uteblev.

Lebsons tillägg av endogena faktorer till sin teoretiska modell syftade till, som nämnt i denna studies inledning, att synliggöra att flyktinggrupper som militariserats, inte alltid är offer för utomstående påverkan utan att det existerar fall där militariseringen sker efter rationellt beslutstagande ”inifrån” flyktinggruppen. I fallet då de palestinska flyktingarna militariserades tyder mycket i analysen på att militariseringen skedde på ett sådant sett, lett av en militär entreprenör (Fateh) som styrdes av flyktingar och med ett utbrett stöd hos flyktinggruppen. Även om det utifrån denna studie inte går att bevisa hur förändringen av de endogena variablerna förklarar att de palestinska flyktingarna militariserades, vill jag argumentera i enlighet med Lebson, för vikten av att inkorporera dessa variabler när förklaringar till flyktingmilitarisering ska göras. Faktum är att då gruppen militariserats utan ett yttre tvångselement, måste någon form av inre motivation till militarisering existera. De politiska möjligheterna, militära entreprenörerna och möjligheten till resursmobilisering är av mindre betydelse om ingen motivation till att militariserats föreligger hos flyktinggruppen.

I vilken uträkning kan Lebsons teori då sägas ha förklarat den palestinska militariseringen respektive dess avsaknad? Trots det gjorde tillägget av endogena variabler tillskrivs dessa inte någon större betydelse än övriga förklaringar i teorin. Att de inte kan ses som den huvudsakliga förklaringen till att militariseringen skedde/uteblev i de undersökta fallen innebär inte att Lebsons teori misslyckats med att förklara fenomenet. Faktum är att jämförelsen av fallen visar att de exogena faktorerna inte möjliggjorde militarisering i det första fallet, men förändrades till att tillåta fenomenet i slutet av sextiotalet. I kombination med att de endogena faktorerna visar på en ökad militariseringsrisk i det andra fallet, vill jag argumentera för att teorin sedd i sin helhet, har lyckats med att förklara den palestinska flyktingmilitariseringssituationen under de undersökta tidsperioderna.

Som tidigare konstaterats kan inga generaliserbara slutsatser utifrån denna studie dras angående denna teoris giltighet. Det finns dock påtagliga indikationer på att Lebson har tagit ett steg mot att skapa en mer omfattande och tydlig teori när det gäller förklarandet av flyktingmilitarisering. För att detta resonemangs akademiska förankring ska förbättras, krävs ytterligare studier av liknande slag som prövar och utvecklar den föreslagna teorin och framförallt de endogena variablernas relevans i fler fall där flyktingmilitarisering skett. Ytterligare förklaringsvariabler innebär ytterligare möjligheter att motverka fenomenets förekomst och spridning. I takt med ett växande antal flyktingar i världen är detta givetvis av stor betydelse.

7 Litteratur

- Abu-Odeh, A. (1999). *Jordanians, Palestinians, & the Hashemite Kingdom in the Middle East Peace Process*. United States Institute of Peace Press.
- Achilli, L. (2014). Disengagement from politics: Nationalism, political identity, and the everyday in a Palestinian refugee camp in Jordan. *Critique of Anthropology* 34 (2): s.234-257
- Alexander, Y. and Sinai, J. (1989). *Terrorism: The PLO connection*. New York: C. Russak.
- Bar-On, M. (2006). *Never-Ending Conflict: Israeli Military History*. Stackpole Books.
- Blumberg, A. (1998). *The History of Israel*. Greenwood Press.
- Bowker, A. (2003). *Palestinian Refugees: Mythology, Identity, and the Search for Peace*. Lynne Rienner Publishers
- Chau, D. (2010). "The Fourth Point: An Examination Of The Influence Of Kenyan Somalis In Somalia." *Journal Of Contemporary African Studies* 28(3): s.297-312
- Cobban, H. (1984). *The Palestinian Liberation Organisation*. Cambridge [Cambridgeshire]: Cambridge University Press.
- Department of Palestinian Affairs (DPA). (2000) *Five Decades of Responsibility in the Refugee Camps of Jordan*. Amman.
- Esaiasson, P. Gilljam, M. Oscarsson, H & Wängnerud, L. (2012), *Metodpraktikan : konsten att studera samhälle, individ och marknad*, Stockholm : Norstedts juridik.
- Ghanem, A. (2013). Palestinian Nationalism: An Overview. *Israel Studies* 18 (2): s.11-29
- Hansen-Bauer & Jacobsen. (2007). *Living in provisional normality: the living conditions of Palestinian refugees in the host countries of the Middle East*. International Development Research Centre

- Harms, G & Ferry, T. (2008). *The Palestine-Israel Conflict: A Basic Introduction*. Pluto Press.
- Hassassian, M. (2001). Historical Dynamics Shaping Palestinian National Identity. *Palestine-Israel Journal of Politics Economics and Culture* 8 (4).
- Hejoj, Ibrahim. (2007). A Profile of Poverty for Palestinian Refugees in Jordan: The Case of Zarqa and Sukhneh Camps. *Journal of Refugee Studies* 20 (1): s.120-145.
- Israeli, R. (1991). *Palestinians between Israel and Jordan*. New York: Praeger.
- Kimmerling, B. and Migdal, J. (1993). *Palestinians*. New York: Free Press.
- Kimmerling, B., Migdal, J. and Kimmerling, B. (2003). *The Palestinian people*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Laqueur, W. (1968). *The road to war, 1967*. London: Weidenfeld & Nicolson.
- Laqueur, W. and Rubin, B. (2001). *The Israel-Arab reader*. New York: Penguin Books.
- Lischer, S. (2005). *Dangerous Sanctuaries: Refugee Camps, Civil War, and the Dilemmas of Humanitarian Aid*. Cornell University Press, Ithaca, NY.
- Loescher, G. (1992). *Refugee movements and international security*. Brassey's for the International Institute for Strategic Studies
- Loescher, G. (2005). *Protracted Refugee Situations: Domestic and International Security Implications*. Oxford: Routledge.
- McConnachie, K. (2012) "Rethinking The Refugee Warrior: The Karen National Union And Refugee Protection On The Thai–Burma Border". *Journal Of Human Rights Practice* 4(1): s.30-56
- Metzer, J (2002). *The Divided Economy of Mandatory Palestine*. Cambridge University Press.
- Miller, A. (1983). *The PLO and the politics of survival*. New York, N.Y., U.S.A.: Praeger.
- Milton-Edwards, B & Hinchcliffe, P. (2001). *Jordan: a Hashemite legacy*. London: Routledge.
- Morris, B. (1994). *1948 And After: Israel and the Palestinians*. Oxford University Press

- Morris, E & Stedman, S. (2008). "Protracted refugee situations, conflict and security: the need for better diagnosis and prescription" i G. Loescher, J. Milner, E. Newman & G. Troeller (Red), *Protracted Refugee Situations: Political, Human Rights and Security Implications*. Tokyo: United Nations University Press, Kap. 4.
- Muggah, R. (2006). *No refuge: The crisis of refugee militarization in Africa*. London: Zed Books.
- Muggah, R. (2010). Once we were warriors: critical reflections on refugee and IDP militarisation and human security. *Human Security and Non-Citizens: Law, Policy and international affairs*. Ed. Edwards, A & Ferstman C. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. s.166-194
- Naftalin, M & Harpviken, K. (2012). Rebels and Refugees, Syrians in Southern Turkey. Peace Research Institute of Oslo (PRIO) Policy Brief, September 10.
- Orna Almog (2003). *Britain, Israel, and the United States, 1955-1958: Beyond Suez*. Routledge.
- Peretz, D. (1993). *Palestinians, refugees, and the Middle East peace process*. Washington, D.C.: United States Institute of Peace Press.
- Richter-Devroe, S. "Like Something Sacred": Palestinian Refugees' Narratives on the Right of Return. *Refugee Survey Quarterly* 32 (2): s.92-115
- Sa'di, A & Abu-Lughod, L. (2007). *Nakba*. New York: Columbia University Press.
- Sayigh, R. (2007). *The Palestinians: From Peasants to Revolutionaries*. Zed Books.
- Sayigh, Y. (1997). *Armed Struggle and the Search for State, the Palestinian National Movement, 1949-1993*. Oxford University Press.
- Shlaim, A. and Louis, W. (2012). *The 1967 Arab-Israeli war*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Teorell, J, & Svensson, T. (2007) *Att fråga och att svara: samhällsvetenskaplig metod*. Stockholm: Liber, 2007 (Slovenien)
- Welty, G. (1995). Palestinian Nationalism and the Struggle for National Self-Determination i Berberoglu, B (red). *The National Question*. Philadelphia: Temple University Press. s.15-35.

- Westad, A. *The Global Cold War : Third World Interventions And The Making Of Our Times*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Yin, RK. (2014). *Case study research : design and methods*. London: SAGE.
- Zolberg, A. Suhrke, A. & Aguayo, S. (1989). *Escape from Violence: Conflict and the Refugee Crisis in the Developing World*, Oxford University Press, New York.
- Zureik, E. (1995) *The Palestinian Refugees and the Peace Process*. Beirut, Centre of Palestine Studies.

7.1 Elektroniska källor

- Amnesty. (2014). *Left out in the cold - Syrian refugees abandoned by the international community*. Tillgänglig:
http://www.amnesty.eu/content/assets/Reports/Left_Out_in_the_Cold_Syrian_Refugees_Abandoned_by_the_International_Community_final_formatted_version.pdf [Hämtad 2015-08-09]
- European Security Strategy (ESS). (2003). *A Secure Europe in a better World*. Bryssel. Tillgänglig:
<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsupload/78367.pdf> [Hämtad 2015-08-09]
- Hammarberg, T. (2000). *De palestinska flyktingarna: Efter fem decenniers svek – antligen dags?*. Regeringskansliet, UD. Tillgänglig:
<http://www.regeringen.se/contentassets/55d8a94e47f742a8bb7dced3a5db0ffe/delstudie-16-de-palestinska-flyktingarna-efter-fem-decennier-av-svek---antligen-dags> [Hämtad 2015-08-09]
- Lebson, M. (2013). Why Refugees Rebel: Towards a Comprehensive Theory of Refugee Militarization. *International Migration*, 51 (5):133-146. Tillgänglig:
<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-2435.2012.00780.x/epdf> [Hämtad 2015-08-09]

UNHCR. (2015). *Worldwide displacement hits all-time high as war and persecution increase*. 18 juni. Tillgänglig: www.unhcr.org/558193896.html [Hämtad 2015-08-09]